זנות לא שביחא. פירוש זנות בעדים והתראה[א] לא שכיח אבל לא בעי למימר דשום זנות לא שכיח דהא בריש כתובות (דף ג.) תקנו שתהא בתולה ישראל ביום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לבית דין דחייישינן לאיקרורי דעתא[ב] [ו]ומסתברא דטפי איכא למיחש לשמא מזנה מלשמא זנתה ועוד דהתם אע"ג דלא שכיח עשו תקנה וחשו שלא תאסר עליו עולמית ויתפסנה באיסור אבל הכא לא חשו אי מחייבת מיתה ולא מיקטלה כיון דלא שכיח: **עד** שעת **נתינה.** פי' בקונטרס הלכך זמן כתיבת הגט לא מהני (ה) דכי בעיא למיערך בעיא לאיתויי שהדי אימת מטא גיטא לידה אע"ג דבכל שטרות אין צריך להביא עדים אימת מטא השטר לידיה אפי' למאן [ו]דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו היינו משום דלדידיה אין כותבין שטר לזוה אלא א"כ מלוה עמו בר משטרי אקנייתא כדאמרי' בפ"ק דב"מ (דף יג.) הלכך כיון שהיה מלוה שם אמרי' שמיד מסר לו אבל גט אשה כותבין לאיש אע"פ שאין אשתו עמו משום עיגונא כמו כל גיטין הבאין ממדינת הים אבל קשה לר"י מהא דאמר בסוף פ"ק דב"מ (דף יט.) מלא גט אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה ופריך ניחוש דלמא כתב ליתן בניסן ולא נתן עד תשרי וחזל וחזן פירי מניסן עד תשרי ומפקא ליה לגיטא דכתב בניסן ואתיא למטרף לקוחות שלא כדין ומשני כי אתיא למטרף אמרי לה אייתי דאייה אימת מטא גיטא לידך ואמאי קשה ליה טפי אהכיא בריתא מבכל גיטין שבעולם אלא משום דוקא בגט הנמצא דאיתרע בנפילה הוא דאמר אייתי דאיה אימת מטא גיטא לידך אבל בכל גיטין אמרינן מסתמא ביום שנכתב ונחתם נמסר ואומר ר"י[ג] דהכי פירושו עד שעת נתינה דכיון דיש לבעל פירות עד שעת נתינה לא הוברכו לתקן זמן בגט משום פירות דבאין בו זמן נמי תביא גיטה לב"ד או לעדים ויכתבו לה שמאותו יום נתגרשה וא"ת ולר' יוחנן[ד] היאך כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ניחוש שמא יכתוב בניסן ולא יתן עד תשרי כדאמרי' בפ"ק דב"מ (דף יג.): גבי כותבין שטר לזוה אע"פ שאין מלוה עמו[ה] וי"ל דגבי כותבין שטר לזוה פריך משום דמאן דיזיף בלנעה יזיף ושם לחוש שאחר זמן ימסור לו בלנעה ויסברו לקוחות שנמסר לו משעת כתיבה אבל גט בריך עדי מסירה[ו] ואפי' לר' מאיר [דאמר עדי חתימה כרתי] אומר ר"ת דבעינן עדי מסירה דאין דבר שבערוה פחות משנים וגם מפרסמין להוליא קול שהיא פנויה[ז] ודעו לקוחות שלא נתגרשה מיום הכתיבה ואמרו לה אייתי דאיה אימת כו' ומיהו[ח] במשלים גט לאשתו דשמעתין ליכא למיחש לרבי יוחנן למידי לא משום פירות ולא משום שמא יחפה דכיון שרואים זמן הכתיבה קודם המסירה קלא אית ליה כדאמר בסמוך אגיטין הבאין ממדינת הים וא"ת נכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול הא אית ליה קלא וי"ל דלא שייך למימר קלא אית ליה אלא כשמגרש ע"י שליח אבל נכתב ביום ונחתם בלילה יש לחוש שימסור לה בעצמו בנעה לחפות עליה ולהכי לא מצי לשנויי גבי כתביה ולוחתיה בכיסתיה דקלא אית ליה כדמשני אגיטין הבאין ממדינת הים וא"ת ואמאי כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו ניחוש דלמא יחפה דכיון שרואים לרבי יוחנן למידי לא משום פירות ולא משום שמא יחפה דכיון שרואים זמן הכתיבה קודם המסירה קלא אית ליה כדאמר בסמוך אגיטין הבאין ממדינת הים וא

ואנחיה בכיסתיה מאי. פירש בקונטרס מה הועילו חכמים בתקנתם בין לענין זנות בין לענין פירות לטרפה לקומות מיום הכתיבה אע"ג דלעיל אמר דיש לקיים דיש לנעול פירות עד שעת חתימה [א] הכא מודה דיש לנעול פירות עד שעת נתינה [ב] כיון דאי מפייסה תיפיים ומיהו הוא דגיטין הנאין ממדינת הים לפירש בקונטרס דלתרוייהו פריך קלא קשה דלמה לא יפסיד משעת חתימה לריש לקיש כיון שאם היתה אלו היה מגרשה לאלתר ועוד קשה לר"י דמה הועילו חכמים בתקנתם משעת חתימה להשתא איכא למיחש כאילו לא היה בו זמן וזה אינו דנאין בו זמן מוקשים אלא תפסיד האשה ומשעת הכהנא לא מגוש אשה אלא משום לקומות [ג] ונראה לר"י דהגך תרי פירכי למאן דאמר שמא יחפה אבל למאן דאמר משום פירי ניחא דבדין מפסידין הלקומות משעת חתימה:

הנהו קלא אית להו. פירש בקונטרס דבעיא לאימוי דאיה אימת מטא גיטה לידה תימה דלענין זנות [ד] דנהי דידוע אלא בא לידה ביום הכתוב בו מ"מ יכול לחפות ואומר שנתן לה קודם שזינתה כמו קודם שתיקנו זמן ואור"י קלא אית להו כשראוין בזמן שזמן הכתיבה היא קודם המסירה אית ליה קלא למילתא ומסקי אדעתייהו לידע יום המסירה וא"מ ובהוא למה תיקנו זמן וי"ל ע"י הזמן יש לו קול לפי שרואים ע"י הזמן שבו שהנתינה אינה ביום הכתיבה וא"מ ומאן דאמר משום בת אחותו בזמן הזה [ה] למה כותבין זמן בגיטין דאפי' בזמן הזה משמע דבעי זמן כדתנן (לקמן דף פו.) ג' גיטין פסולים וי"ל גזירה שמא יחפה על בניה ממזרים אי נמי מהרה יבנה בית המקדש א"נ שלא יאמרו זינתה אחר גירושין ויחזירנה דגרושה שזינתה מותרת לחזור כדאמרינן בפ"ב דסוטה (דף יח:): **השולח גט לאשתו בו' ולגט ישן אין חוששין.** פירוש אע"פ שצריכה להמתין שלשה חדשים לאו משום דחייסינן שמא בתוך כך יבא עליה דהא לגט ישן אין חוששין אלא כדאמרינן לעיל שמא יאמרו שתי נשים בחלר בו': **המשליש גט לאשתו.** פירש בקונטרס והוא הלך לדרכו ובתנה פירש כן אלא מיירי אפילו הוא בעיר [ו] ונקט הך בריתא המשלים לרבותא דאע"פ שהוא מותרת לינשא מיד ואין חוששים לגט ישן ועיל נקט השולח לרבותא דאע"פ שאינו בעיר צריכה להמתין שלשה חדשים: **מאימתי** כתובה משמעת. הא דאמר בריש פ' אע"פ (כתובות נה.) תנאי כתובה ככתובה דמי לשביעית קשה לר"י מאי איריא דאיעיקר זמן [השעבוד] כניסתה לחופה הוא ואם תקדים כתיבה לחתימה אין בכך כלום וה"ה נמי לשטרי אקנייתא שנכתב בימים ונחתמים בלילה מפני שאין שעבודם תלוי בחתימת העדים אלא משעת הקנין שאם הקנה ראובן נכסיו לשמעון ע"י סורר בניסן ולא נכתב השטר עד אייר מניסן קנה

ואותביה בכיסתיה דאי מפייסה תיפיים מאי אמר ליה [ג] לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה אמר ליה רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם אמר ליה [א] הנהו קלא אית להו [ב] איתמר מאימתי מונין לגט רב אמר משעת נתינה ושמואל אמר משעת כתיבה מתקיף לה רב נתן בר הושעיא לשמואל יאמרו שתי נשים בחצר אחת זו אסורה וזו מותרת אמר ליה אביי זו זמן גיטה מוכיח עליה וזו זמן גיטה מוכיח עליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך ג' חדשים כשהגיע גט לידה צריכה להמתין ג' חדשים [ג] ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה תניא כוותיה דשמואל המשליש גט לאשתו ואמר לו אל תתנהו לה אלא לאחר ג' חדשים משנתנו לה מותרת לינשא מיד ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה רב כהנא ורב פפי ורב אשי עבדי משעת כתיבה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת נתינה [ד] והלכתא משעת כתיבה איתמר מאימתי כתובה משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל אמר [ה] פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל תניא כוותיה דרב מאימתי כתובה משמטת משתפגום ותזקוף פגמה ולא זקפה זקפה ולא פגמה אינה משמטת עד שתפגום ותזקוף תניא כוותיה דשמואל [ו] אונס וקנס ופיתוי וכתובת אשה שזקפן במלוה משמטין ואם לאו אין משמטין מאימתי נזקפים במלוה משעת העמדה בדין אמר שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבין ביום ונחתמין בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתוב ביום ואיחתום בלילה הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא כשמואל סבירא ליה [ז] עסוקין באותו ענין הוו דתניא אמר רבי אלעזר בר רבי צדוק לא שנו אלא כשאין עסוקין באותו ענין אבל עסוקין באותו ענין כשר: ר"ש מכשיר: אמר רבא מאי טעמא דר"ש קסבר [ז] כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות אמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא

ולגט ישן אין חוששין. אמר ליה [ח] לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה אמר ליה רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם אמר ליה [א] הנהו קלא אית להו [ב] איתמר מאימתי מונין לגט. ג' חדשים שהאשה צריכה להמתין: **ג' נשים בחלר אחת.** של אדם א' שפירש ליה ומסר שני גיטין לשתי נשיו בו ביום אלא שזה קדם לזה כתיבתו אדם ולשמואל זו תינשא לסוף ג' חדשים וזו לסוף ג' יתמהו בני אדם שראו שנתגרשו ביום א': **גט ישן.** לקמן (דף עט:) תניא דאין אדם מגרש בגט ישן ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה וטעמא שמא יאמרו גיטה קודם לנכנה [ב] שמא תתעבר ותלד בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קדם לבנים כדי לגרשה בו לסוף ג' חדשים והוא הלך לדרכו: **מוסיף ניגשא מיד.** דמשעת כתיבה מגיע: **מאימתי** [ג] **לחובה.** כשאר שטר חוב ומשמטתה שביעית: **משתפגום.** שתפרע קצת דגלי דעתה דעומדת ליגוש וליפרע: **ותזקוף.** עליו המותר במלוה דנפקא לה משום כתובה ומעשה ב"ד שאינו משמט וחל עליה שם שטר חוב: **פגמה.** כיון דגלי דעתיה בפרעון קרינא ביה לא יגוש [ד] : **זקפה.** במלוה: **אונס.** את הבתולה חייב חמשים כסף: **וקנס.** המוציא שם רע: **מאימתי נזקפין.** כלומר מאימתי הוא בזקיפה: **דעמדה.** הרי היא בזקיפה: **למעשה ב"ד דמיא.** דתנאי ב"ד היא: **מה מעשה ב"ד.** חיוביה משום פסק דין הוא ואע"ג דלא אימתים הלכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמין בלילה: **אף כתובה.** משעת כתיבה דנכנסה לחופה לקירוב חתנות הוא חייל שעבודה ואע"ג דלא אחתים: **עסוקים באותו ענין הוו.** מכתיבה עד חתימה ואפי' בשאר שטרות כשר: **לא שנו.** דשטרות הנכתבים ביום ונחתמים בלילה פסולים: **אבל עסוקים באותו ענין.** כיון שהעדים מזומנים לחתום אלא שבעל כרחם צריכים להמתין עד שיסיים הסופר את השטר אע"ג דאיתרמי ליה חתימה לאורתא: **כשר.** שהרי משעת כתיבה נמי אית ליה קלא: **אין לו פירות.** וכי טרפה מזמן כתיבה בדין טרפה:

אונס קנס ופתוי. קנס הוא מוציא שם רע ומשום דלית ביה אלא קנס קרי ליה קנס אבל באונס יש בו בושת ופגם: **מה מעשה בית דין נכתב ביום כו'.** דמשעת פסק דין איכא קלא כמו בשטר דאמרינן בכל דוכתא כשעמד בדין דגבי ממשעבדי:

אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה. יש מקומות שהוגבין לכתוב הכתובה בע"ש ולחותמה במוצאי שבת ואין נכון לעשות כן משום תוספת דלמא לית ליה קלא [ד] ומיהו היכא דקנו מיניה [ה] ליכא למיחש מידי [ו] דאמרינן בב"ב (דף קעב.) אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה: **אבל** עסוקין באותו ענין כשר. דלית ליה קלא כאילו חתמו כיון שהם מזומנים לחתום כדפרישית לעיל:

כד א טור שו"ע אה"ע סי' קכו סעיף ד:

כה ב מיי' פי"ח מהל' גירושין הלכה יט סמג עשין ד טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף ג:

כו ג מיי' פ"ט מהלכות שמטה הלכה יג סמג לאוין רעג טוש"ע מ"מ סי' מז סעיף ח (אה"ע סי' קא סעי' ג):

כז ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף טז:

כח ה מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ג סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סימן מג סעיף טז:

פסקי רי"ד (המשך)

אמר פגמה אע"פ שלא זקפה זקפה אע"פ שלא פגמה ומאימתי נזקפי' במלוה משעת העמדה בדין [ד] על כתובה לא קיימא לגובינא מיד אלא למזונות והלכך כל זמן שנזונות ואינה תובעת כתובה לא קרינא בה לא יגוש ורב סבר משתפגום תפרע מקצתה והשאר תתבעם בדין אז קרינן בה לא יגוש ומשמטת אבל בפגימה לחוד לא. שי"ל לא בעיא למיגבי שארא השתא אלא מזונות היא רוצה כרבנן דאמרי בפ' אלמנה ניזונית (כתובות צז:) שאע"פ שנפרעה קצת מכתובתה עדיין יש לה מזונות הלכך אם לא תתבעם בדין על השאר לא קרינא ביה לא יגוש ואם לא פגמה אע"פ שתבעתם בדין אינה משמטת עדיין דשמא נתפשרו ולא תגבה עכשיו כתובתה ותהיה ניזונית מהן מ"ה בעי תרוייהו פגימה וזקיפה ושמואל **סבר בין פגימה בלחוד בין בזקיפה בלחוד** גליא דעתה דבעיא לגבות כתובתה וקרינא ביה לא יגוש ומשמטת **ותניא כוותיה דרב ותניא כוותיה דשמואל** וכיון דתניא בתרוייהו הדרינן לכלל דרב ושמואל הלכה כשמואל בדיני: **אמר שמואל כתובה כמעשה ב"ד דמיא מה מעשה ב"ד נכתבים ביום ונחתמים בלילה אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה.** פי' הכתובה תנאי ב"ד היא ואע"ג דלא כתב לה כתובה (ככתובתה) [ככתב] דמיא דכל מעשה ב"ד אעפ"י שקדמה כתיבה לחתימה אין בכך כלום דחיוביה משעת פסק דין בי"ד הוא ואע"ג דלא איחתים הלכך אין שם הקדמה ונכתבים ביום ונחתמים בלילה וכתובה נמי משעת כניסה לחופה [ב] חייב זוז בו מאתים שעבודא עליה ואע"ג דלא איחתם שטרא דהעיקר זמן [השעבוד] כניסתה לחופה הוא ואם תקדים כתיבה לחתימה אין בכך כלום וה"ה נמי לשטרי אקנייתא שנכתב ביום ונחתמים בלילה מפני שאין שעבודם תלוי בחתימת העדים אלא משעת הקנין שאם הקנה ראובן נכסיו לשמעון ע"י סורר בניסן ולא נכתב השטר עד אייר מניסן קנה שמעון הנכסים ואם מכרן ראובן ללוי קודם שיגיע שטר ליד שמעון אין מכירתו מכירה שאין קנין הנכסים תלוי בהגעת השטר ליד שמעון אלא משעת קנין הסודר קנאם והשטר אינו אלא לראיה בעלמא וזמן השטר לאו מאייר כתבי' אלא מניסן הלכך אם קדמה כתיבתו לחתימה אין בכך כלום שהרי מניסן צריך לכתוב. והאי דתנן כל השטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין לא מיירי אלא באותן השטרות שאין בהן קנין שיעיקר קיימם תלוי בחתימתן כגון שטר מכר או שטר מתנה שרוצה להקנות לו שדהו ע"י הגעת השטר ליד המקבל כדק"ל (קידושין כו.) דקרקע נקנית בשטר ואפש"י שאיחדה מסירת השטר ליד המקבל לזמן חתימתו אמרי' עדים בחתומיו זכין לו וכן נמי בשטרי הודאות והלוואות שאין בהן קנין שאע"פ שראו העדים ההלואה שהיתה בניסן או הודה בפניהם בניסן ואמר להם אתם עדי הוה לה מלוה על פה ולא טרפא מושעבדי ואם אמר לעדים תכתבו לי שטר למלוה וגם ראו ההלואה בעיניהם וזהם אחרו לכותבו עד אייר אין כותבים מניסן אלא מאייר שאין הנכסים משתעבדים לטרוף הלקוחות בדבור פיו או בנתינת המעות כ"א בחתימת העדים בשטר דמפקי ליה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה הועילו וכו' בין לענין זנות בין לענין פירות לטרפה: (ב) ד"ה גט ישן וכו' קודם לגנה כלומר שמא: (ג) ד"ה מאימתי תהא כתובה כשאר:

מוסף תוספות

א. וכיון שכן לאו מוקדם הוא וכדיין טרפא, הנ"מ היכא דיש בדעתו לגרשה מעתה, אבל. רשב"ם. ב. שלא גמר בדעתו לגרשה. רשב"ם. ג. שלא תטרוף לקוחות שלא כדין. רשב"ם. ד. היכי קטלינן מספק. תוס' הרא"ש. ה. דליכא למיחש לחיפוי. תוס' הרא"ש לעיל ח. ד"ה משום. ו. אין חוששין שמא נתייחד עמה. רשב"ם. ז. והדין נותן דמנה מאתים כיון שהקול יוצא שנכתבה כתובה הכל יודעין אם בתולה היא שכתובתה מאתים ואם אלמנה היא שכתובתה מנה, אבל תוספת, עדים הוא דמפקי קלא בסך הכתובה, דיש כתובתה מרובה ויש כתובתה מועטת. רשב"ם. ח. בשעת כתיבה. רשב"ם. ט. דמשעת קנין שיעבד נפשיה. רשב"ם. (ו)קנין קלא אית לי'. פי' הר"ן.

פסקי רי"ד

גיטה ותגבנה: א"ל **רבינא לרבא כתביה ואותביה בכיסיה דאי מיפייסה ניפייס מאי.** פי' כתבו וחתמו ליתנו לה ואחר לתתו לה שמא תתפייס עמו מן הקטטות שביניהן ולא נתפייסו ונתנו לה ואינה מגורשת אלא משעה שיתננו לה מה הועילו **חכמים בתקנתם.** פי' לר' יוחנן מקשה דאמר משום בת אחותו דאי לר"ל האמר דמשעת החתימה יש לה פירות ואע"פ שאיחר נתינת הגט דעדיי בחותמיו זכין לו: **אמר ליה לא מקדם [אינש] פורענותא לנפשיה.** פי' אין לחוש לכך שאין אדם מקדים לכתוב גט שפורענות הוא לו ואינו כותבו אלא בשעה שרוצה ליתנו: **א"ל רבינא לרב אשי גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי מה הועילו חכמים בתקנתם: א"ל הנהו קלא אית להו.** פי' ובעיא לאתויי עדים אימתי מטא גיטה לידה: **איתמר מאימתי מונין לגט.** פי' ג' חדשים שהיא צריכה להמתין עד שלא תנשא **רב** אמר **משעת נתינה ושמואל** אמר **משעת כתיבה** פי' שמשעת כתיבתו אין לו להתיחד עמה והוו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה ואמרו חכמים אין אדם פוטר את אשתו בגט ישן וגזרה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה שמא התעבר בין כתיבתו לנתינתו ולאחר זמן יאמרו הגט קודם וזבנות נתעברה וכיון שאין מתגרשת בגט ישן לא חיישינן שמא בא עליה והלכך מונין משעת כתיבה (וכ"כ חייש שמא בא עליה ואינו חושש לגרשה בו דהא אמרי' אם נתגרשה בו תנשא לכתחלה): **תניא כותיה דרב השולח גט לאשתו ונשתהה שליח בדרך ג' חדשים משהגיע גט לידה צריכה להמתין ג' חדשים ולגט ישן אין חוששים שהרי לא נתייחד עמה.** בגט שנכתב זה כמה ימים אע"פ שהוא אומר לא נתיחדתי עמה אין מניחים אותו לגרש בו דחיישינן שמא נתייחד עמה: **תניא כותיה דשמואל המשליש גט לאשתו ואמר לו אל תתנו לה אלא לאחר ג' חדשים** פי' הוא הלך לדרכו משנתנו לה מותרת לתנשא מיד ולגט ישן אין חוששים שהרי לא נתיחד עמה: **רב כהנא ורב אשי עבדי משעת נתינה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת כתיבה והלכתא משעת כתיבה. איתמר מאימתי כתובה משמטת רב אמר משתפגום ותזקוף ושמואל**

ז) נראה דל"ל פי' כתובה לא קיימא וכו'. ח) אולי ל"ל משעת כניסה לחופה נמתיי ליתן לה מתמיס זוז וחייל שעבודא עליה כו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

חיישינן שמא פיים. ואין להקשות בגיטין הבאים ממדינת הים ומשלים גט לאשתו אמאי לא חיישינן שמא פיים דהכא הוא דחיישינן טפי לפי שעדיין לא נחתם וכי מתפיים נמי ליכא קלא וכן כי אמר לעשרה חתומו וחתום בי תרי ביומיה דבמקום רגיל להתפיים כיון דלא חתמו כל הצריכים לחתום וכי מפיים נמי ליכא קלא אבל כשכבר חתמו כל העדים בגט ומזומן ליתן אין רגיל להתפיים וכשאחר ומתפיים הכל מרגישין אבל קשה דבפ' כל הגט (לקמן דף כט:) גבי הוא דשדר גיטא לדביתהו ואמר ליה לשליח לא תיתביה ניהלה עד תלתין יומין פריך עלה וניחוש שמא פיים[א] וכן אהיא אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ובקונט' פי' שם דבשולח גט ממדינת הים[ב] ליכא למיחש שמא פיים דמימר אמר הבעל השליח קדמני וכבר הגיע גט לידה ולא עקר נפשיה מספיקא אבל מהמשלים גט לאשתו[ג] קשה וגם לר' יוחנן דהכא ונראה לר"ת דבהמשלים שהוא עמה בעיר ואינו הולך משם מסתמא מחמת קטטה מגרש ומה שקובע זמן בגתינת הגט לעבורה קא מכוין ולא להתפיים[ד] אבל בהך דלקמן שהולך משם ואינו אצלה בעיר מסתמא לנוכחה נתכוין שלא תתענג וקובע זמן חיישינן שמא יבא בתוך כך ויתפיים וכי יתפיים נמי ליכא קלא כיון שאינו מגרשה בשביל קטטה אפי' רבי יוחנן מודה התם: **שמא פיים.** פירש בקונטרס שמא נתייחד עמה והוי גט ואין נראה לר"ת[ה] דהא בסוף פרק מי שאמרו (לקמן דף עו:) קאמר ולגבי יבמין אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה ופריך עלה וליחוש שמא פיים משמע דתרי מילי נינהו ועוד דלמה ליה למיפרך שמא פיים ומשום גט יבמין דריש פרק כל הגט (לקמן דף כט:) רולה לומר שמא פיים ובטול ואמר גט שנתתי בטל הוא ומיירי הכא כשאמר להם לחתום מכאן עד עשרה ימים או לאלתר והם לא חתמו עד עשרה ימים ובשעת החתימה לא היה הבעל שם ולהכי חיישינן שמא פיים ובטל אם אחר עשרה ימים בוה לחתום כשר דאפילו בטל הגט קודם הא קיימא לן כרב נחמן דאמר בריש השולח (לקמן דף לב:) דחוזר ומגרש בו ומיהו אהכיא דאם לא באתי אינו רולה לומר שמא פיים ובטל את הגט בדיבור דכיון דאמר מעכשיו אם לא באתי ולא בא הוי גט מעכשיו אע"ג דבטלו אח"כ אלא נתפיים ובא קאמר ומתוך כך בטל הגט ואין מזכיר הפיום אלא משום אע"ג שנתפיים חוזר לו ובא ומשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי שאפילו באתי אם היא תאמר שלא באתי יהא גט ועל פי' הקונטרס קשה דמאי משני דאע"ג דאמר נאמנת עלי לומר שלא באתי אלא אין אין מייסינן ולא מהימנינן[ו] ליה ומיהו גם על פי' ר"ת קשה אהכיא דכל זמן שאעבור[ז] נגד פניך ל' יום דמשני באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי מ"מ ניחוש שמא בטל את הגט דכיון דלא אמר מעכשיו ואין הגט חל עד שיעבור מנגד פניה ל' יום ואם בתוך כך בטלו לא הוי גט ונראה לר"י דלא חיישינן לשמא פיים אלא חיישינן משום לעז בעלמא שיוציא הבעל לעז שבטל את הגט והשתא משני שפיר באומר נאמנת כו' דכיון שהאמינה עליו שוב לא יוציא לעז דכספיא ליה מלתא והשתא משני שפיר גם לפי' הקונטרס וכן משמע התם מתוך פירושו [לקמן עו:] דלא הוי אלא לעז שהזכיר בדברי המקשה ערעורו של בעל: **ואינך מבאן עד עשרה ימים.** ובמעמד כולן כדאמרינן בפ' קמא (לעיל י:) דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה: **אי נמי בגון שנמצא אחד מהן קרוב או פסול.** דאע"ג דאמרי' (מכות דף ו.) דשיילינן להו למיחזי אתיתו או לאתהודי אתיתו הכא לא שייל דפשיטא דחתמו לדעת הבעלים: **אמרי** לה פסול דאתי לאיחלופי[ט] בקיום שטרות דעלמא. וא"ת מאי שנא מגט מקושר דאמר לקמן בסוף הזורק (דף פב.) אי בעי חתים קרוב בין בתחילה בין בסוף ויל דשאני גט מקושר דעדיו שלשה ושנים מהן הכשרין חתומין עליו לשם עדות הלכך לא אתי לאיחלופי[י] אבל הכא שאין צריך כי אם שנים משום עדות יאמרו דשנים פז:) דמילתיה דחזקיה גבי מילוי שני שיטין שהרחיק מן הכתב אימתר[יא] ואומר ר"ת כיון דעדי הגט אין חותמין זה בלא זה סברי שהראשונים הם עיקר עדות לפי שחתמו הראשונים לפני כל העדים[יב] אבל התם בשאר שטרות כשרואים שקרובים חתומין תחילה יאמרו אותם שנמצאו תחילה החתימו תחילה או[יג] אחרי כן חתמו[יד] למילוי[טו] ואור"ת דאפילו מאן דאפסיל הכא לא פסיל אלא בתחילה אבל בתחילה ובסוף כשר דכיון דלא הוי בתחילה לא אתי לאיחלופי והא דתניא בתוספתא ומייתי לה בריש גט פשוט (צ"ג דף קסב:) היו לו ארבעה ומשה עדים חתומים על השטר ונמצאו שנים הראשונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר כך היא הגירסא בתוספתא אומר ר"ת דנקט שנים הראשונים לרבותא דאע"פ שנראה יותר שהם עיקר העדות[טו] וכ"ש אם נמצאו אחרונים קרובים או פסולים תתקיים העדות בשאר ואין נראה לר"י דאי כשר בשטרות שנים קרובים בין בתחילה בין בסוף ניחוש דלמא אתי לקיומיה בשנים קרובים או בחד קרוב וחד כשר[יג] וליכא למימר לעולם לא מקיים עד שיכירו כל החתימות שבשטר ואע"ג דבגט מקושר מקיימינן מכל תלתא דאית ביה התם משום דאטרחוה רבנן להחתים על כל קשר לא אטרחוה לקיים כולם אבל הכא דכתב דבעי מחתים בעי קיום בכולהו[יד] דהא אמרינן בגט פשוט[טז] לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין העדים לאשתא אפי' הרחיק שיטה אחת פסול ופריך בין העדים לכתב נמי ליחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר לרבות בעדים הוא דעבדי ומשני כל כי ה"ג אין מקיימין אותו מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה משמע דבעלמא מכל תרי דאית ביה מקיימין ואי[יז] הוה צריך לקיים כל החתימות לא הוה פריך מידי ומחזר בו ר"מ ומפרש כמו שמפרש בהלכות גדולות דדוקא נקט בבריתא שנים הראשונים קרובים כו'[יז] דתניא דחתמו לכבוד או למילוי[יח] לכך תתקיים העדות בשאר אבל נמצא מן האחרונים קרוב או פסול עדותו בטלה דודאי לשם עדות חתמו[יט] והכי קאמר בגט פשוט (צ"ג דף קסג:) כל כי האי גוונא אין מקיימים מעדים של מטה אלא מעדים של מעלה אבל בעלמא אדרבה הוי איפכא דאין מקיימין מעדים שלמעלה אלא מעדים של מטה ומאן דמכשיר הכא לא מכשיר אלא בתחילה אבל בסוף פסול לכולי עלמא וא"ת למאן דאמר משום עדים דדעת בעל השטר להחתים משום עדים והם חותמים לפי דעתו אמאי תניא בשאר שטרות שחתמו למילוי לשיילינהו כי היכי דשיילינן התם למיחזי אתיתו כו' ואמר רבינו תם דשאני שטר דעדים החתומים נעשה כמו שנתקרע עדותם בצ"ד[כ]: **היו**

חיישינן שמא פיים ורבי יוחנן אמר אפי' מכאן ועד עשרה ימים אם איתא דפיים קלא אית ליה למזלתא איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אמר ר' יוחנן [א]שנים משום עדים וכולם משום תנאי וריש לקיש אמר כולם משום עדים היכי דמי אילימא דלא אמר להו כולכם [ב]והא תנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין אלא דאמר להו כולכם מאי בינייהו איכא בינייהו [ג]דחתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מבאן ועד עשרה ימים מאן דאמר משום תנאי כשר ומאן דאמר משום עדים פסול [ג]אי נמי כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול למאן דאמר משום תנאי כשר למאן דאמר משום עדים פסול אי חתום בתחילה קרוב או פסול אמרי לה כשר ואמרי לה [ד]פסול אמרי לה כשר תנאי הוא אמרי לה פסול אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא ההוא דאמר להו לעשרה כתבו גט לאשתי חתום בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מבאן ועד עשרה ימים אתא לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר ליה כדאי

דחתים תרי מינייהו ביומיה ואידך מכאן ועד י' ימים מאן דאמר משום תנאי כשר ומ"ד משום עדים פסול אי נמי כגון שנמצא א' מהן קרוב או פסול מ"ד משום תנאי כשר ומ"ד משום עדים פסול וקי"ל ר"ל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן **ומשום דקי"ל כר' יוחנן שמכשיר קרוב או פסול בעי מחתם בתחלה קרוב או פסול** מאי. אמרי לה כשר ואמרי לה פסול אתי לאיחלופי בקיום שטרא דעלמא פי' כשיראו שהקרוב [או] הפסול חותם תחלה דמשום תנאי הוא ואמרי לה פסול דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרא דעלמא

עין משפט נר מצוה

כט א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה כז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ח:

פסקי רי"ד

לקלא והלכך אין כותבין לו אלא מאיר בשעה שחותמין ואם קדמה כתיבתו לחתימתו פסול מפני שהוא מוקדם וטורף שלא כדין. **כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתיבא ביממא ואיחתמא בלילא הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי לימא** כשמואל סבירא ליה לא עסוקין באותו ענין היו דתניא א"ר אלעזר בר צדוק ל"ש אלא שאין עסוקים באותו ענין אבל עסוקים באותו ענין אפילו בשאר שטרות נמי כשר והלכתא כשמואל דכתובה כמעשה ב"ד דמיא ואע"ג שקדמה כתיבתה לחתימת: **כשרה: ור"ש מכשיר** מ"ט דר"ש **קסבר כיון** דנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות. פי' והלכך המוקדם כשר דמשעת כתיבת הגט אע"פ שלא חתמו הפסיד הפירות ואי טרפא משעת כתיבה בדין טרפא: **אר"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל** מיכן ועד י' **ימים לא חיישינן שמא פייס.** פי' שמא יתפיים עמה ואינו רוצה לגרשה ולא הפסיד הפירות דאימתי אמרינן משעה שנתן עיניו לגרשה אין לו פירות בשאינו מתחרט וגמר ומגרש אבל אם מתחרט ואינו רוצה לגרש לא הפסיד הפירות ואם נמלך עוד וגירשה בגט זה לא הפסיד הפירות אלא משעת נתינה והלכך זה הגט פסול דאתיא למיטרף ביה לקוחות שלא כדין ולקוחות לא ידעו שנתפיים עמה וחזרו הפירות לבעל **ור' יוחנן אמר אפילו מיכן ועד י' ימים [אם] איתא דפייס קלא אית לה למילתא.** פי' שהשכנים יודעים התגר והקטטה שבין איש לאשתו וכשמתפייסים הכל יודעים והלכך ליכא למיחש דאי ידעי שנתפייסו ואח"כ גירשה בגט זה ואתיא למיטרף לקוחות מזמן כתיבת הגט אמרי' לה הבא ראיה אימת מטא גיטה לידך ואע"פ שר' יוחנן ור"ל פרשו דברי ר"ש אין הלכה כמותו דיחיד ורבים הלכה כרבים ולא הפסיד בעל הפירות עד שעת נתינה דהא אינהו דפרשי מילתיה דר"ש לא סברי כותיה דר"ל אמר משעת חתימה ולא משעת כתיבה ור' יוחנן אמר משעת נתינה: **איתמר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי** ר' יוחנן אמר שנים משום עדים וכולן משום תנאי ור"ל אמר כולן משום עדים ה"ד אילימא דלא אמר להו כולכם והתנן אמר לעשרה כתבו גט לאשתי אחד כותבו ושנים חותמין אלא דאמר להו כולכם ותנן לקמן בפ' התקבל אמר לעשרה כתבו גט לאשתי א' כותב ושנים חותמין. כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין. לפיכך אם מת א' מהן הרי הגט בטל מאי בינייהו א"ב

מסורת הש"ס

(א) [לקמן סו:], ב) צ"ל דהכא ודפרק. רש"ש, ג) גירסת המהרש"א, לה, ד) [נ"מ קסג.],

---

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שמא וכו' שאעבור מנגד פניך: (ב) ד"ה אמרי לה פסול דאתי לאיחלופי בשטרות כל"ל ותיבת בקיום נמחק:

מוסף תוספות

א. והתם, הא החתימו ומסרו לשליח. רשב"ם. ב. ואינו קובע זמן לשהותו בידו. רשב"ם. ג. דלעיל דאמר לו אל תיתנהו לה אלא לאחר ג' חדשים ולא פריך עלה וליחוש שמא פייס. רשב"ם. ד. דלא שכיח דמפייס אחר שנכתב הגט ונחתם מתוך איבה. רשב"ם. ה. דפיים לא משמע פייס ובא עליה מדאמרינן וכו'. רשב"ם. ו. בנקיום שטרות דעלמא, שהכל יודעים שגט מקושר צריך ג' ודי בב' בשרים והג' לחובת גט מקושר ואפי' קרוב. תוס' הרא"ש. ז. כלומר שהרחיקו העדים חתימתן מן השטר יותר מדאי ובא בעל השטר ומלא הריוח בקרובים, ואמרי' דכשר. ר"ן. ח. ואתו לאכשורי קרובי' או פסולין לעדות דעלמא. שיטת קדמונים. ט. הכשרים חתמו לכתחילה ואח"כ. תוס' הרא"ש. י. הקרובים. תוס' הרא"ש. למעלה מהם. שיטת קדמונים. יא. הלכך לא יאמרו שיהיו הקרובים עיקר העדות. תוס' הרא"ש. יב. אפ"ה תתקיים העדות בשאר. רשב"ם. יג. דמשום האי חששא אמרי' בפ' הזורק (פא:) דבגט מקושר לא הכשירו בו אלא עד אחד פסול בלבד. פי' הר"ן. יד. דליתא. פי' הר"ן. טו. גבי הרחיק העדים מן השטר שטה אחת כשר. רשב"ם. טז. כפי' הר"ן כתוב: שאילו היה צריך וכו' במקום ואי הוה וכו'. יז. דמשמע דוקא בראש. רשב"ם. יח. [שן]דרך העולם להחתימם שם. רשב"ם. משום דאיכא למימר רווחא שבק למאן דקשיש מיניה (ומלאהו) בקרובים. ריטב"ם. יט. דמאי טעמא מחתים פסולים אי לא משום דכולהו היו עדים. ריטב"ם. כ. כאילו נחקר שלמילוי או לתנאי חתמו. תוס' ר"י קסב: ד"ה נמצא.

פסקי רי"ד (המשך)

יבואו להכשירו בשאר שטרות ואי ק' והא אפילו בשאר שטרות נמי אמרינן בגט פשוט אמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר ומסתייעים ליה ממתניתא דתניא היו אחרונים עליו ארבעה וחמשה עדים ונמצא א' מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר ואמאי לא גזרינן התם דילמא אתו למיחתם קרובים בלחוד כדגזרינן הכא תשובה התם כשמלאוהו בקרובים הכשרים חתומים תחילה והרואה עכשיו שחותמים הקרובים אחריהם לא

יכשירם לעלמא שאומר בלבו על הכשרים הן סומכים אבל כשחתם תחילה קרוב או פסול דילמא מאן דחזי ליה לא ממתין עד דליחזי דחתמו נמי בו כשרים דמיקיים על פומייהו אלא סבור שעל יד זה מתקיים הגט ויבא להכשיר קרוב או פסול לכל עדות דעלמא. אי נמי התם דיעבד דהא מילאהו קאמר דמשמע דיעבד והכא לכתחלה דמיתחם לכתחלה משמע אבל לעולם אי מיקרי וחתם לכתחלה קרוב או פסול כשר ותתקיים העדות בשאר כדכתיב התם בגט פשוט. **ההוא דאמר להו**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דיין דיותא. אומר ר"ת דדיו שלנו [א] הוא קרוי דיו ולא אותו שעושין מעפצים דההוא לא מיקרי דיו מדתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר משמע דלאו דיו דלא תני אלא הכי דלא תני במתני' ובסמוך דפריך מרבי אבהו דאמר במי מילין מרבי חנינא אמאי לא פריך מדיו דמתניתין ועוד דספר תורה בעי דיו כדאמרינן בהבונה (שבת דף קנ:) כתבה שלא בדיו יגנז ואספר תורה קאי כדאמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף לא:) והיכי כתבינן בדיו של עפצים על קלף של ספר תורה שהוא מעופץ והא אין מי מילין על גבי מי מילין ועוד מדקדק ר"ת [ב] מהא דאמרי' בפ"ב דנדה (דף כ.) רבי אמי פלי קורטא דדיותא ודציך והיינו דיו שלנו שהוא יבש ושייך לומר בו פלי קורטא והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) כל הסרפים יפים לדיו וסרף קטף יפה מכולן הוהוא סרף לאו היינו גומי דאין דרך לתת גומי אלא בדיו של עפצים אלא אומר ר"ת דסרף הוא לחלוחית קליפת העץ שעושין ממנו דיו שלנו כמו [ג] זו שירפה מלוי דפ"ק בנדה (דף י:) דהיינו לחלוחית המיס שבאשה ובפ' כל שעה (פסחים דף לט.) ירק מר יש לו סרף וירק אין לו גומי אלא לחלוחית ומתוך כך אוסר ר"ת לכתוב ספר תורה בדיו של עפצים [ד] ומה שמשמע בפרק כל כתבי (שבת דף קטו:) דכל ספרים לא בעו דיו חוץ ממגילה פירשתי בפ' כל כתבי [ו]:

קנקנתום חרתא דאושכפי. פי' בקונטו' אדרמנ"ט ובשיחור דקתני שבריתא פירש גמי בקונטו' דהוא אדרמנ"ט ואין נראה דלא תני בברייתא אלא הכי דלא תני במתניתין ואומר ר"י דשיחור הוא אדרמנ"ט וקנקנתום הוא כמו שפירש רבינו שמואל בעירובין (דף יג.) דהיא קרקע ירוקה שקורין וידרו"ל בלע"ז ובערוך לועזו ויטריאול"ו ור"ת גמי פירש בתיקון ספר תורה שעשה אדרמנ"ט מותר לתת לתוך הדיו לכולי עלמא דלאו היינו קנקנתום דאיכא למאן דאסר בפ"ק דעירובין (דף יג.) ואם תאמר דבמסכת נדה (דף כ.) תנן שחור כחרס' [ז] ומפרש דהיינו חרס' דאושכפי' ואילו וידריאול"ו ירוקה היא מזכוכית ועל שם כך נקרא וידריאול"ו וי"ל כשמתקנין אותה [ח] לתת לתוך הדיו אז היא משמתת: **דיו על גבי דיו פטור.** תימה דהכא משמע דדיו על גבי דיו לא כלום הוא לענין שבת והי"ה לענין גט דמדמי בסמוך לשבת ומשמע דליכא מאן דפליג [ט] ולקמן (דף כ.) אמרינן כתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס לשמה באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן דלר' יהודה הוי כתב ועוד [י] דרב אחא מסיק לקמן דאפילו רבנן מודו גבי גט דהוי כשר ואומר רבינו יצחק דלקמן ודאי שכתב הראשון היה שלא לשמה וכתב השני עושהו לשמה תשיב כתב לרבי יהודה ולרב אחא אפילו לרבנן תשיב כתב גבי גט אבל הכא שכתב שני אינו מתקן כלום אפילו רבי יהודה מודה דלא תשיב כתב [יא] ובפרק הבונה (שבת דף קד:) דתנן כתב על גבי כתב פטור ואמר רב חסדא מתניתין דלא כר' יהודה לא בעי לאוקמי כשאין כתב השני מתקן כלום דאפילו רבי יהודה מודה דאינו כתב משום דמתניתין [יב] משמע ליה דבכל עניין פטור אפי' כתב גט או ספר תורה שלא לשמה והעביר עליו בשבת קולמוס לשמה להכי מוקי כרבנן אבל לרב אחא בר יעקב ע"כ לא מיתוקמא מתני' בכל עניין דהא בגט מודו דהוי כתב ולדידיה אתיא מתניתין נמי כר' יהודה וכגון שאינו מתקן בכתב השני כלום: **מוחק הוא.** ומשיב ליה מוחק על מנת לכתוב דמסתמא עומד לחזור ולכתוב עליו בדיו ומקלקל לא הוי דעל הכתיבה זאת תהא כתיבה העליונה רישומה ניכר טפי משאם היתה תחתונה לבדה:

[ג] כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק והאמר ריש לקיש לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא בההיא כרבי יוחנן סבירא ליה והאמר ר' יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההיא כריש לקיש סבירא ליה: **מתני'** [א]בכל כותבים בדיו [ב] בסם בסיקרא ובקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא של [ג]קיימא אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו מתקיים [ד]על הכל כותבין [ה]על העלה של זית ועל הקרן [ו]של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד רבי יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלים: **גמ'** [ז]דיו דיותא סם סמא סיקרא אמר רבה בר בר חנה סקרתא שמה קומוס קומא קנקנתום אמר רבה בר [בר חנה אמר] שמואל חרתא דאושכפי: ובכל דבר שהוא מתקיים וכו': לאתויי מאי לאתויי הא דתני ר' חנינא [ח]כתבו במי טריא ואפצא כשר [ט]תני ר' חייא [י]כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו [יא]חייב שתים אחת משום כותב ואחת משום מוחק דיו ע"ג דיו סיקרא על גבי סיקרא [יב]פטור סיקרא ע"ג דיו אמרי לה חייב ואמרי לה [יג]פטור אמרי לה חייב מוחק הוא אמרי לה פטור מקלקל הוא בעא מיניה [יד]ריש לקיש מר' יוחנן עדים שאין יודעים לחתום מהו שיכתבו להם בסיקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב א"ל והלא לימדתנו רבינו כתב עליון כתב לענין שבת א"ל [טו]וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה איתמר עדים שאין יודעים לחתום רב אמר מקרעין להם נייר חלק[יז] וממלאים את הקרעים דיו ושמואל אמר באבר באבר סלקא דעתך והתני רבי חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר לא קשיא [יח]הא באברא הא במיא דאברא רבי אבהו אמר במי מילין והתני רבי חנינא כתבו במי טריא ואפצא כשר ל"ק [יט]הא דאפיץ הא [כ] דלא אפיץ שאין מי מילין ע"ג מי מילין רב פפא אמר [כא]ברוך וכן אורי ליה רב פפא לפפא תוראה ברוך וה"מ בגיטין [כב]אבל בשטרות לא דההוא דעבד עובדא בשאר שטרות [כג]ונגדיה רב כהנא

תניא

דלאי הוא רבי שמעון. דמתניתין דאמר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר: **לסמוך עליו בשעת הדחק.** שהלך זה לדרכו או ניסת כבר בגט זה: **סביר ליה.** לרבי יהושע בן לוי: **ולוון משום תנאי.** ואין כאן הקדמה דתנאי איכא ואפילו לרבנן כשר: **מתני' על העלה של זית.** תלושה: **ונותן לה את הפרה.** בגמרא[ט] מפרש טעמא: **גמ' סמא.** אוכפימנ"ט: **סקרסא.** לצע אדום שקורין מיניא"ו: **קומא.** שרף אילן: **חרתא דאושכפי.** אדרמנ"ט: **במי טריא.** מי גשמים לשון מורי. מי טריא מים ששוריים בו פרי שהוא רעין עפצים גל"ש בלע"ז: **נאכר.** שקף העופרת במים ומשחירים: **בשחור.** פחמין: **ובשיחור.** חרתא דאושכפי: **על גבי סיקרא.** שתי אותיות של סיקרא והעביר עליהם דיו בשבת: **מוחק.** ע"מ לכתוב שתי אותיות בשבת חייב וזה מוחק התחתונות סיקרא וכתב העליונות דיו: **פטור.** שהרי הוא [א] בתחילה לא כתב ולא מחק: **מוחק הוא.** ולא כותב שמתחילה היה כותב הגון מעתה: **מקלקל הוא.** והוה ליה כמוחק ע"מ שלא לכתוב. ולמאן דמיחייב לא הוה מקלקל כל כך שהרי כתבו ויכר: **כתב עליון כתב לענין שבת.** דהא אמרת לעיל חייב שתים: **וכי מפני שאנו מדמין.** שאנו אומדים וסברים ואומדין מאומד לגנו להחמיר: **נעשה מעשה.** להקל אפי' לענין שבת אם כא מעשה לידינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להכיא מולין לעזרה: **מדמין.** שושפל"ר כמו כמדומים: **מקרעין.** מפרטין: **והתני רבי חייא כתבו באבר בשר.** וכיון דכתב גמור הוא הוה ליה כדיו על גבי סיקרא דקאמרינן לעיל: **באבר.** לשפשף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחירו אינו[יא] כתב: **במיא דאברא.** מים שהרה בהן שחיקת אבר: **במי מילין.** מים שהרה בהן מעפצים שחוקים: **הא דאפיץ.** הקלפים מעובדים בעפצים רוסמין עליהן את העדים במי מילין דלא הוי כתב שהרי מראה הקלפים כמראה הכתב ואינו ניכר הלכך אין מי מילין על גבי [יב] מילין ומתניתין בדלא אפיץ: **ברוך.** רוסמין להם ברוך: [יג] **ברוך.** [יד] **ספסר** של שוריס: **גיטין.** משום עיגונא כדלקמן דלא משכחינ' סהדי בקיאי ובמון כך יפרש זה ליס לו יומת ותיזקק ליכם: **אבל בשאר שטרות.** יחזר אחר העדים בקיאים לחתום:

כוותיה

[ט] בעי למימר שאם חקק על גבי טבלא (סקרא) כתב הוא ומה לי חקיקה מה לי שריטה גם לשרוט ולחרוץ מלמטה שיראה בולט מלמעלה אמרינן לקמן דהיא כתיבה והיכי מכשרינן בגט בענין זה ודברי שמואל שאמר באבר בשחור של אבר על הקלף ומשחיר ואינו כתב ואינו נ"ל דכיון דהוא דבר המתקיים למה אינו כתב וכל סברת המורה (הלכך [בכאן משמע] שלא יקרא כתב ס"א הוא כענין דיו שמסדר האותיות על הקלף אבל שריטת הסכין ורושם האבר לא יקרא כתב ולא הוא משום דק' חקיקת הטבלא ורושם הצרץ דבעי לקמן למימר דהוי כתב וי"ל לפרש מקרעין להן נייר חלק לא שיהו נוגעים בנייר שהגט כתוב בו אלא נייר אחד חלק שאין בו כלום מקרעים שם בסכין שמות העדים שנמצא הנייר שלם ושמות העדים הוא החלל ואח"כ משכיבים אותו הנייר על הנייר שהגט כתוב בו ואומרים להדיוטות מלאו אלה הקרעים דיו וישארו האותיות של דיו על נייר הגט ובכי האי גוונא כשר שלא נגעו אנחנו במקום החתימה העדים כלל והכי נמי מסתברא מדקאמר נייר חלק ושמואל נמי לא הכשיר אלא במיא דאברא מפני שאינו דבר המתקיים והרי הוא כדיו בעלמא אבל באבר עצמו לא שדבר המתקיים הוא וכדברי מצאתי שפ' בשניהם גם ר"ח ז"ל: **ר' אבהו אומר במי מילין.** פי' ממים ששרה בהן עפצים כתושים והתני ר' חייא כתבו במי טריא ועפצא כשר לא ק' הא דעפיצן הא דלא עפיצן שאין מי מילין על גבי מילין רב פפא אמר ברוך. והני מילי בגיטין אבל בשאר שטרות לא ההוא דעביד עובדא בשאר שטרות נגדיה רב פפא

[יא] בס"ל ואפ"ה הלכה כר' יוחנן כדק"ל בכל דוכתא ותו דבעיא לעיל אתיא כר' יוחנן: **מתני' בכל כותבים בדיו בסם בסיקרא בקומוס בקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם ומתקיים אין כותבים לא במשקים ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו של קיימא.** פי' המורה ואפילו על איסורי הנאה ועל הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה נותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד ר' יוסי הגלילי אומר אין כותבים לא על דבר שיש בו רוח חיים ואף לא על האוכלין: **ובכל דבר שהוא מתקיים לאתויי מאי לאתויי הא דא"ר חנינא כתבו במי טרייא ואפצא כשר.** פי' מין פרי הוא ששמו טריא ממיני העפצים: **תני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר.** פי' שפשף האבר על הנייר [ב] והשחירו והשחור הוא הפחם כדתנן בפ' ג' דפרה (משנה יא) שחור שיש בו אפר כותשים אותו ושיחרו הוא מין צבע שחור: **איתמר המעביר דיו על גבי סיקרא בשבת ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו חייב שתים א' משום כותב וא' משום מוחק.** דיו על גבי דיו וסקרא על גבי סקרא פטור בעא מיניה ר"ל מר' יוחנן עדים שאין יודעין לחתום מהו שיכתבו להם בסקרא ויחתמו כתב עליון כתב או אינו כתב א"ל אינו כתב והלא למדתנו רבינו כתב עליון כתב הוא לענין שבת א"ל **וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה** פי' אם אנו מדמין סברא להחמיר לענין שבת נסמוך עליה להקל ולהכשיר החתימה: **איתמר עדים שאין יודעין לחתום** רב אמר מקרעין להן נייר חלק וממלאין את

[ג] עי' ב"א אה"ע רים סימן קכה וכשו"ע סעי' כ.

ל א מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ח:

לא ב מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכד סעיף ב

ג [מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה ו]:

לב ד מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ג:

לג ה מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ב:

לד ו ז ח מיי' פ"ז מהלכות שבת הלכ' טז סמג לאוין סה:

לה ט מיי' פ"ד מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קכה סעיף ב הגהה"ס:

לו י מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ג:

לז כ מיי' פ"ז מהל' גירושין הלכה כג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קל סעיף טז:

לח ל מ מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ו סמג שם וסי' לד טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף ד:

לעזי רש"י

אורפימנ"ט. צבע צהוב. מינא"ו [מיני"א]. צבע אדום (עשוי מתחמוצת העופרת).

אדרימנ"ט. צבע שחור.

גלי"ש. עפצים בלוטים.

שושפצי"ר [שושפיציי"ר]. לחשוד.

מוסף רש"י

כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק. אבל שלא בשעת הדחק לא (ברכות מ:). **סקרתא.** לצע אדום שצובעין בו תריסין (שבת קד: מגילה יח:). **קומא.** גומא, שרף אילן (שבת קד:). **חרתא דאושכפי.** סם שצובעין בו מנעלים אסורין (מגילה יח:). **במי טריא.** יש אומרים מין פרי יש אומרים מי גשמים. (שבת קד:). **אפצה.** מי אלפים גל"ש. (שם). **באבר.** בעופרת, ומשחיר בסאוה משפשף עופרת על הקלף (שבת קד:). **בשחור.** פיחם (שם). **ובשיחור.** אדרמנ"ט (שם). **וכי מפני שאנו מדמין.** נלקח בעיניו וכמדומין אנו כן ולא שמענו מרבותינו (לקמן לז). **מקרעין להם נייר חלק.** מפרטין וכוסמין בסכין על הנייר את שמות העדים ונפלין העדים וממלאין את הקרעים דיו. (לעיל ט:). **דרב מנגיד.** מכת מרדות. (יבמות נב.).

פסקי רי"ד

לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי הנתם בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים אתא לקמיה דריב"ל אמר כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק פי' לאחר שנשאת והא"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מיכן ועד עשרה ימים לא בההוא כר' יוחנן ס"ל דאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים והא"ר יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההוא כר"ל

פסקי רי"ד (המשך)

הקרעים דיו ושמואל אמר באבר באבר ס"ד והתני ר' חייא כתבו באבר בשחור ובשיחור כשר לא ק' הא באברא הא במיא דאברא. פי' המורה מקרעין להן נייר חלק ומשרטי' ואינו נ"ל שהרי שריטת הסכין דבר המתקיים הוא ולקמן

גליון הש"ם

מתני' בסם כו'. עי' מנחות דף לד ע"ל מד"ס כמו שנאמר: **גמ' הא דלא אפיץ.** ע' מנחות דף לא ע"ב תוד"ה הא דלאפיץ:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פטור שהרי הוא **כבתחילה:** (ב) ד"ה תולאה ספסר נ"ב עיין בב"מ ד' לא ע"ל:

מוסף תוספות

א. שעושין מקליפת עצים ומבשלים אותו כדי שיהיה עב. תוס' הרא"ש. ב. דהא דיו וכו' שנותנים בו עפצים וקומוס לח הוא, ובגמ' משמע דדיו וכו' יבש הי'. מי' סר"ן שבת כב. ד"ה כל. ג. גבי בתולה. תוס' שבת כג. ד"ה כל. ד. [ד"]לא מקרי דיו. תוס' שבת כג. ד"ה כל. ה. א"ב משמע שהוא שחור. תוס' עירובין יג. ד"ה קנקנתום. ו. שטוחנים אותה יפה. תוס' עירובין יג. ד"ה קנקנתום. ז. מדלא אמרי' בה באנו למחלוקת ר"י ורבנן [בדאמרי' לקמן]. רשב"ם לקמן כ. ד"ה כל דאמר. ח. [ו]אפי' תמצי לומר דלרבנן קאמרי', מ"מ תקשי לך. רשב"ם לקמן כ. ד"ה כל דאמר. ט. וגבי עדים שאין יודעים לחתום מאחר שאין כותבין בסיקרא אלא כשיחתמו העדים עליו לא חשיב כתב העדים תקון לראשון כיון שלא נכתב אלא בשבילם. תוס' הרא"ש. י. סתמא קתני כתב ע"ג כתב פטור. רשב"ם לקמן כ. ד"ה כל דאמר.

פסקי רי"ד

לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי הנתם בי תרי מינייהו ביומיה ואינך מכאן ועד י' ימים אתא לקמיה דריב"ל אמר כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק פי' לאחר שנשאת והא"ל לא הכשיר ר"ש אלא לאלתר אבל מיכן ועד עשרה ימים לא בההוא כר' יוחנן ס"ל דאמר אפילו מכאן ועד עשרה ימים והא"ר יוחנן שנים משום עדים וכולן משום תנאי בההוא כר"ל

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות